

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Piret Suss
LASTEAIASÕPETAJATE ARUSAAM RIIKLIKUS ÕPPEKAVAS KIRJELDATUD
ÕPIKÄSITUSEST JA SELLE RAKENDAMISEST NENDE ENDI HINNANGUL
Bakalaureusetöö

Juhendaja: assistent Pille Nelis

Tartu 2020

Resümee

Lasteaiaõpetajate arusaam riiklikus õppekavas kirjeldatud õpikäsitusest ja selle rakendamisest nende endi hinnangul

Uurimused on näidanud, et nüüdisaja muutuv as ühiskonnas on vaja muutusi ka õpikäsituses. Tänapäeval liigutakse enam lapsekeskse õpetamise ja nüüdisaegse õpikäsituse poole. Uuringu eesmärgiks oli välja selgitada, milline on Eesti lasteaiaõpetajate arusaam riiklikus õppekavas kirjeldatud õpikäsitusest ja kuidas nad enda hinnangul seda rakendavad. Lisaks sooviti välja selgitada, millised on õpikäsituse rakendamist takistavad tegurid. Uuringu tulemusel selgus, et lasteaiaõpetajate jaoks tähendab õpikäsitus lähenemisviisi õppimisele ja õpetamisele, õppimis- ja õpetamisprotsessi ning õpikeskkonna loomist. Küsitlustest saadud tulemustest ilmnas, et õpetajad enda hinnangul rakendavad nüüdisaegse õpikäsituse põhimõtteid nagu konstruktivistlikku lähenemist, koostöist õpet ja autonoomia kujundamist. Uurimistulemused näitasid ka, et õpikäsituse rakendamist võib takistada nii ebaselgus õpikäsituse mõistes, ebapiisavad teadmised ja/või kogemused, koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas liiga üldiselt kirjeldatud õpikäsitus, puuduvad praktilised kogemused ja muud vähem olulised tegurid.

Märksõnad: Nüüdisaegne õpikäsitus, koolieelne lasteasutus, lasteaiaõpetaja

Abstract

Kindergarten teachers' understanding of the concept of learning described in the national curriculum and its implementation in the opinion of their own

Researches have been shown that in nowadays changing society it is necessary to change the way we learn. Today, there is put child-centered teaching and a modern approach to learning into practice. The aim of the research was to find out how Estonian kindergarten teachers understand about the concept of learning described in the national curriculum and how they put to use it in their opinion,. In addition, there was find out what counteract put learning concept to use. The study revealed that for the teachers, the concept of learning means an approach to learning and teaching, the learning and teaching process and creating of learning environment. The results showed that, in teachers opinion, their apply the principles of contemporary concept of learning, such as constructivist usage, collaborative learning and the development of autonomy. However, research has shown that the implementation of the learning concept can be hampered by ambiguity in the concept of learning, insufficient knowledge and/or experience, learning concepts too generally described in the national curriculum of pre-school institutions, lack of practical experience and other factors.

Keywords: contemporary concept of learning, pre-school institution, pre-school teacher

Sisukord

Sisukord	3
1. Sissejuhatus	5
1.1 Nüüdisaegse õpikäsituse olemus	5
1.2 Nüüdisaegse õpikäsituse rakendamine koolieelses lasteasutuses.....	8
1.3 Nüüdisaegse õpikäsituse rakendamiseks vajalikud teadmised ja oskused	9
1.4 Töö eesmärk ja uurimisküsimused	10
2. Metoodika	11
2.1 Valim	11
2.2 Mõõtevahendid	12
2.3 Protseduur	13
3. Tulemused	13
3.1 Lasteaiaõpetajate arusaam koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas kirjeldatud õpikäsitusest.....	14
3.2 Õpikäsituse rakendamine koolieelses lasteasutuses	15
3.3 Õpikäsituse rakendamist takistavad tegurid	17
4. Arutelu.....	18
Tänuõnad	20
Autorsuse kinnitus.....	21
Kasutatud kirjandus	22
Lisa 1. Ankeetküsimustik	25
Lisa 2. Kirjad lasteaedadesse ja lasteaiaõpetajatele	28

1. Sissejuhatus

Järjest enam on hakatud õpetajate töös rõhku panema lisaks õppimisele ja õpetamisele ka õpikäsitusele. Mida aga õpikäsituse all mõistetakse ja kuidas seda rakendada? Õpikäsitus on mõistmine sellest, miks ja kuidas õpitakse ning millised on õppijate omavahelised suhted (Erelt, 2014). Traditsioonilise õpikäsituse fookuses on õppimise sisu ning õppeprotsess jääb tagaplaanile (Smit, 2014). Leijen ja Pedaste (2017) on välja toonud, et õppimist vaadeldakse sageli liiga kitsalt. Maailm on pidevas muutumises ning ka õpetajate töös oodatakse muutusi (Heidmets & Slabina, 2017).

Tänapäeval tahetakse inimestele luua võimalusi enesearendamiseks sõltumata ajast ja keskkonnast ning sellepärast tuleb õpikäsitust rakendada kõikides haridustasemetes (Eesti elukestva õppe..., 2014). Koolieelses lasteasutuses tuleb samuti arvestada õpikäsitusega, mis on kirjas ka riiklikus õppekavas. Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on välja toodud õpikäsitus, mille kohaselt on õppimine elukestev protsess, kus arvestatakse laste eripäradega. Kehtiva koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava järgi on õpetajad töötanud juba üle kümne aasta.

Niisiis viimasel ajal on üha enam räägitud nüüdisaegsest/muutunud õpikäsitusest. Uurimistöö probleem seisnebki selles, et varasemalt on küll uuritud lapsekeskse kasvatuselise rakendamise põhimõtteid (Kimer, Tuul & Õun, 2016) ja üksikuid aspekte riiklikus õppekavas esitatud õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtetest (Nõmmela, 2016; Sabur, 2019), aga ei ole piisavalt uuritud, kuidas mõistavad õpetajad koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas kirjeldatud õpikäsitust ja kuidas nad seda enda hinnangul rakendavad. Seminaritöö eesmärk on anda allikate põhjal ülevaade nüüdisaegse õpikäsituse olemusest ja selle rakendamisega seotud teguritest.

Bakalaureusetöö koosneb kahest osast. Esimeses osas antakse ülevaade nüüdisaegse õpikäsituse olemusest, koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas kirjeldatud õpikäsitusest ja selle rakendamisest. Lisaks kirjeldatakse lasteaiaõpetaja jaoks olulisi pädevusi õpikäsituse rakendamiseks. Töö teises osas antakse ülevaade läbiviidud uuringu kavandamisest, protsessist ja tulemuste analüüsist. Tuuakse välja saadud tulemused ja peamised järeldused.

1.1 Nüüdisaegse õpikäsituse olemus

Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava (2008) jõustumisega tekkis alusharidusse õpikäsituse mõiste. Heidmets, Eisenschmidt ja Poom-Valickis (2017) toovad välja, et otsest

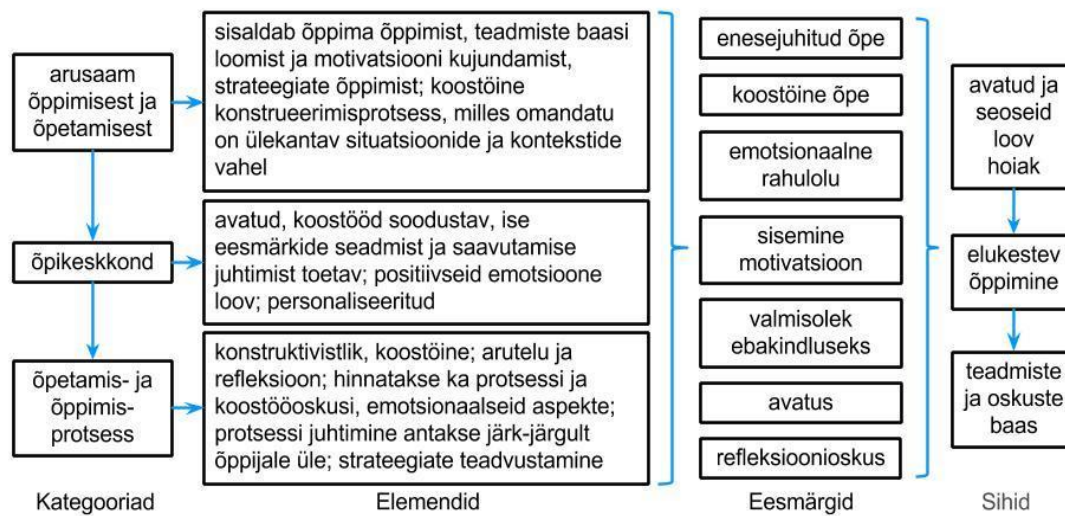
inglisekeelset terminit eesti „õpikäsitusele“ ei ole, kuid leidub erinevaid mõttelaade, mis vaid osaliselt õpikäsitusega kattuvad. Kõige enam sarnaneb õpikäsitus õppijakeskse lähenemisega (*lerner-centered approach*), kuid ka nende puhul on tähendusväljade kattumine osaline.

Eesti Keele Instituudi Haridussõnastik (Erelt, 2014) defineerib õpikäsitust kui mõistmist sellest, miks ja kuidas õpitakse ning millised on õppijate omavahelised suhted. Nüüdisaegse õpikäsituse all mõeldakse muutunud õpikäsitust (Heidmets, 2017), mis tähendab õppimis- ja õpetamisprotsessis konstruktivistlikku teadmuskäsitust, koostöist õpet ja autonoomiat (Õpikäsitus, 2018).

Varasem traditsiooniline õpikäsitus keskendub õppimise sisule ning õppeprotsess jääb tagaplaanile (Smit, 2014). Tänapäeval on aga jõutud järeldusele, et traditsioonilisest õpikäsitusest ei piisa. Kuna ühiskond on pidevas muutumises, siis muutub ka õppimiskäsitus (Vinter, 2017). Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas juhitakse tähelepanu sellele, et õppimine on elukestev protsess. Õppe- ja kasvatustegevuste planeerimisel tuleb arvestada iga lapse individuaalsusega ning laps peab olema tegevustes aktiivne osaleja, keda kaasatakse erinevatesse õppeprotsessi osadesse. (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2008). Nüüdisajal on juba lasteaias oluline motiveerida lapsi õppima ja uurima, et neile antaks võimalus ise otsustada ning oma tegude eest vastutada (Taimalu, Kikas, Hinn, & Niilo, 2010). Seega keskendub nüüdisaegne õpikäsitus rohkem lapsekesksele lähenemisele.

Eesti elukestva õppe strateegia 2020 (2014) ütleb, et muutuv keskkonnas toime tulemiseks tuleb meil pidevalt juurde ja ümber õppida. Elu üheks osaks peab saama õppimine ja oskuste teadlik kasutamine. Nüüdisaegse õpikäsituse kohaselt peaks õpetaja jõudma õppeprotsessis tulemuseni, kus õppijate hoiakud on avatud ja seoseid loovad, õppijaid valmistatakse ette elukestvateks õppijateks ning kus järjepanu täiendatakse oma teadmisi ja oskusi (Pedaste, 2017). Ka nüüdisaegse õpikäsituse puhul on kesksetel kohtadel õpetajate õpetamine ja õpilaste õppimine, kuid vaadeldakse ka neid toetavaid protsesse, inimesi, organisatsioonikultuuri ja keskkonda, kus õppimine-õpetamine toimuvad (Pedaste, 2017).

Õpikäsituse olemuse mõistmiseks on TÜ teadlased loonud nüüdisaegne õpikäsituse mudeli (Joonis 1), mis sisaldab endas mitmeid erinevaid aspekte. Mudeli eesmärk on luua nendest aspektidest arusaadav süsteem.

Joonis 1. Nüüdisaegse õpikäsituse mudel (Pedaste, 2017)

Õpikäsituse mudeli kohaselt koosneb õpikäsitus kolmest omavahel tihedalt seotud kategooriast: arusaam õppimisest ja õpetamisest, õpikeskkonnast ning õpetamis- ja õppimisprotsessist. Arusaam õppimisest ja õpetamisest tähendab, et õpitakse õppima, luuakse teadmiste baasi, kujundatakse motivatsiooni, õpitakse strateegiaid ning kavandatakse koostöiseid protsesse. Õpikeskkond peab olema avatud, koostööd soodustav, ise eesmärkide seadmist ja saavutamise juhtimist toetav, positiivseid emotsioone loov, personaliseeritud. Õpetamis- ja õppimisprotsess on konstruktivistlik ja koostööne, selles toimub arutelu ja reflekteeritakse õppimise ja õpetamise üle, hinnatakse protsessi ja koostööoskusi, sh emotsionaalseid aspekte, teadvustatakse strateegiaid ja protsessi juhtimine antakse järk-järgult õppijatele üle (Pedaste, 2017).

Nüüdisaegse õpikäsituse mudeli põhjal ja koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas toodud õpikäsituse põhjal võib välja tuua mõned läbivalt olulised tunnused nagu lapse aktiivsus ja kogemusest õppimine koostöös eakaaslaste ja täiskasvanutega, mis tugineb sotsiaal-konstruktivistlikule arusaamisele õppimisest, lapse eripära ja individuaalsusega arvestamine õppeprotsessis, kus õpetaja rolliks on õppimiseks soodsa keskkonna loomine ja lapse toetamine. Kokkuvõttes võib öelda, et nüüdisaegne õpikäsitus tähendab lapsekeskset lähenemist õppe- ja kasvatustegevusele koolieelses lasteasutuses.

1.2 Nüüdisaegse õpikäsituse rakendamine koolieelses lasteasutuses

Eestis on lapsekeskse metoodika juurutamiseks näiteks Hea Alguse programm. Aastal 2008 läbi viidud uuring õpetajate seas näitas, et lapsekesksete mõtete rakendamisega hakkasid tegelema Hea Alguse programmiga liitunud lasteaedade õpetajad. Lapsekeskse kasvatuselideede leviku laiendamiseks Eestis, kirjutati ka koolieelse lasteasutuse riiklikku õppekavasse (2008) Hea Alguse programmiga sarnased põhimõtted (Tuul, Õun, Botvina, 2018). See oli vajalik, sest Eesti õpetajate seas läbi viidud rakendusuringutest selgus, et lasteaiaõpetajate arvates on õppetegevused muudatustest hoolimata ainekesksed ning õppekava ei anna võimalust üldõpetuse ja eri metoodika rakendamiseks (Treier, 2004).

Õppekava alusel toimub koolieelses lasteasutuses kogu õppe- ja kasvatustegevus. Õppekavas on eraldi sätestatud paragrahv õpikäsituse kohta, mille järgi peab õppimine olema elukestev protsess (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2008). Lähtudes Eesti elukestva õppe strateegiast 2020 (2014), on oluline, et õppimine ja õpetamine sobiks kokku tänapäevaste vaadete- ja seisukohtadega. Niisiis tuleb õpetajal muuta hariduse omandamine ja selle edasikandmine nüüdisaegseks.

Nüüdisajal on alushariduse aluseks lähtumine sotsiokultuurilisest ja konstruktivistlikust lähenemisest õpetamisele. Hujala (2004) järgi võime sellisest käsitusest tulenevalt rääkida lapsest lähtumisest ja lapsest aktiivse õppijana, indiviidide ja kasvukeskkondade vastastikusest mõjust ja õpetajast kui õpikeskkonna loojast ja õppimise toetajast.

Lapsest lähtumine tähendab lapse oma kultuuril, kogemustel ja tegevusel põhinevat õppimis- ja õpetamisprotsessi. Õppimine põhineb lapse vahetutel kogemustel. Alushariduses on õpetamine ja õppimine igapäevane elu. Igapäevase elu oluline osa on suhted täiskasvanute ja teiste lastega. Laste kasvamine, arenemine ja õppimine sõltuvad nende sotsiaalsete kogemuste kvaliteedist. Seda protsessi toetavad soodne kasvukeskkond ja lapse tasemele ning vajadustele vastavad võimalused. Tähtis on, et laps mõistaks olukorda ja nõutud käitumise põhimõtteid. Lapselt ei oodata lihtsalt mehhaanilist uute asjade omaksvõttu, vaid oodatakse, et laps vastutaks tegevuse ja õppimise eest. Siis otsustab laps ise oma mõtlemise üle ja seab probleemilahenduse strateegiaid (Hujala, 2004). Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008) sätestab samuti, et laps peab õppe- ja kasvatustegevustes olema aktiivne osaleja ning tundma tegutsemisest rõõmu. Õpetaja peab oskama õppe- ja kasvatustegevused nii planeerida, et peamiseks tegutsejaks on laps. Õpetajal tuleb lapsi kaasata tegevuste kavandamisse, valikute tegemisse ning tehtu analüüsimisse (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2008).

Lisaks tuleb õpetajal õppe- ja kasvatustegevuste planeerimisel ja läbiviimisel arvesse võtta laste erinevused (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2008). Igal lapsel on omad eripärad ning nende eripäradega tuleb juba koolieelses eas arvestada (Kikas, 2008). Õpetuse kavandamise aluseks on teave laste arengutasemest ja õppimisprotsessist. Teave põhineb nii õpetaja professionaalsusel, mis on seotud laste õpetamisega, kui ka lastevanemate poolt antud infol laste arenguloo ja erisuste kohta. Arengupsühholoogia tundmine aitab õpetajal hinnata nii laste individuaalset arengut ja arengu erisusi laste vahel kui ka võimalikke õpiraskusi (Brotherus, Hytönen, & Krokfors, 2001).

Alushariduses on õppimise ja kasvatuse aluseks koostöö. See tähendab laste omavahelist koostööd ning laste ja täiskasvanute vahelist koostööd. Õpetaja olulisim koostööpartner on lapse pere. Õpetamise kava koostamine koos lapsevanemate ja lapse endaga loob aluse kasvamise ja õppimise järjepidevusele. See tähendab, et lapse õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine peaks toetuma neile õppimiskogemustele, mille laps on saanud kodus või muus kasvukeskkonnas enne seda hetke. Lisaks on oluline koostöö kõigi nende asutuste vahel, kes tagavad lapse heaolu (Hujala, 2004).

Nüüdisaegses alushariduses on olnud märkimisväärseks muutuseks õpetaja rolli teisenemine. Varem oli õpetaja tähtsaimaks rolliks teadmiste vahendamine. Nüüdisajal on õpetaja peamine ülesanne sellise õpikeskkonna loomine, mis suunab lapse uudishimu, huvi ja õpimotivatsiooni. Keskkonna loomine lähtub laste huviobjektidest, isiklikest tarvetest ja eesmärgist (Hujala, 2004). Õpetaja peab mõtlema ka sellele, millised tingimused peaks ta tegevustes looma, et arendada lapse võimekust. Laps peab saama planeerida oma tegevust ja teha valikuid, luua seoseid uute teadmiste ja varasemate kogemuste vahel, kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes, arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle, anda hinnangut oma tulemustele, rõõmustada oma ja teiste õnnestumiste üle, leppida ebaõnnestumisega (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2008).

1.3 Nüüdisaegse õpikäsituse rakendamiseks vajalikud teadmised ja oskused

Spillane, Reiser ja Reimer (2002) on olnud seisukohal, et õpetaja arusaamades võib toimuda küll muutus, kuid oma õpetamispraktika muutmiseks võivad puududa vajalikud teadmised, oskused ja ressursid. Tuul, Õun ja Botvina (2018) jõudsid oma uuringus järeldusele, kui õpetajatel puuduvad vastavad teadmised ja oskused oma praktika muutmiseks, siis tuleb neile tuua praktilisi näiteid teooria rakendamise kohta. Seega tuleks anda ülevaade, milliseid teadmisi ja oskusi on vaja lasteaiaõpetajal nüüdisaegse õpikäsituse rakendamiseks.

Õpetaja õpikäsitus väljendub kolme tüüpi tegevuste kaudu: akadeemiline juhendamine, õpperuumi organiseerimine, emotsionaalne toetamine (Hamer & Pianta, 2010, viidatud Kikas, 2017 j).

Akadeemiline juhendamine koosneb õpetajapoolsetest tegevustest, mis toetavad last õppetegevuste täitmisel. Õpetaja selgitab, mõtestab definitsioone lahti, tutvustab lahenduskäike, annab ülesandeid ja tagasisidet. Kuid samas tuleb lapsele anda võimalus teha ise oma valikuid ja võtta vastutus. Õpikeskkonna organiseerimine väljendab sellise keskkonna loomist, kus õppe- ja kasvatustegevuste aega kasutatakse tõhusalt. Õpetaja ennetab korrarikkumist. Lapsi ei kontrollita käskude ja keeldudega, vaid tegevusi põhjendatakse ja mõtestatakse. Emotsionaalne toetamine tähendab seda, et õpetaja suudab luua õhkkonna, kus lapsed tahavad õppida ning nad julgevad eksida ja katsetada. Õpetaja märkab abivajajat ja toetab teda. Ta annab toetavat tagasisidet. Õpetaja loob lapsega positiivse suhte (Kikas, 2017).

Lasteaiaõpetajale vajalikud teadmised, oskused ja hoiakud on kirjeldatud kutsestandardis „Õpetaja, tase 6“ (2019). Õppijakeskse lähenemise kohta võib kutsestandardist välja tuua, et õpetaja peab oskama välja selgitada lapse arengutaseme, arvestada lapse eripäradega õppetegevuse eesmärkide seadmisel, kaasata lapsi õppetegevuste kavandamisse ja tagasisidestamisse. Juhendamine nõuab õpetajalt oskust luua lapse ja lapsevanema vahel usalduslik suhe, oskust anda lapsele ja tema vanemale õppimise kohta tagasisidet ja nõu, oskust lapse arengu toetamise eesmärgil tegutseda meeskonnaliikmena. Kutsestandardi kohaselt tähendab õpikeskkonna organiseerimine, et õpetaja suudab rakendada mängu ja teisi aktiivseid ja loovaid õppemeetodeid, märgata grupi arengufaase, koguda kvalitatiivsete ja kvantitatiivsete meetoditega andmeid lapse arengu kohta, rakendada erinevaid tagasisidestamise ja hindamise viise, kaasata lapsi õpitegevusse, tagasisidestamisse ja hindamisse. Emotsionaalse toetamise puhul tuleb õpetajal olla teadlik lapse füüsilise, kognitiivse, emotsionaalse ja sotsiaalse arengu alustest, kasutada füüsilist keskkonda tagades turvaline õpikeskkond, luua arengut ja loovust toetav koostööine ning üksteisega arvestav õhkkond, töötada lastega välja rühma reeglid (Kutsestandard, õpetaja tase 6, 2019).

1.4 Töö eesmärk ja uurimisküsimused

Töö uurimisprobleemiks on, et nüüdisaegse õpikäsituse mõiste küll eksisteerib, kuid hetkeseisuga pole teada, kas koolieelse lasteasutuse õpetajad ka selle sisu mõistavad. Samuti pole piisavalt uuringuid, kas ja kuidas õpetajad õpikäsitust rakendavad. Seega töö eesmärgiks oli selgitada välja, milline on Eesti lasteaiaõpetajate arusaam riiklikus õppekavas kirjeldatud õpikäsitusest ja kuidas nad enda hinnangul seda rakendavad. Lisaks selgitatakse, mis võivad

olla õpikäsituse rakendamist takistavateks teguriteks. Eesmärgi saavutamiseks püstitati kolm uurimisküsimust:

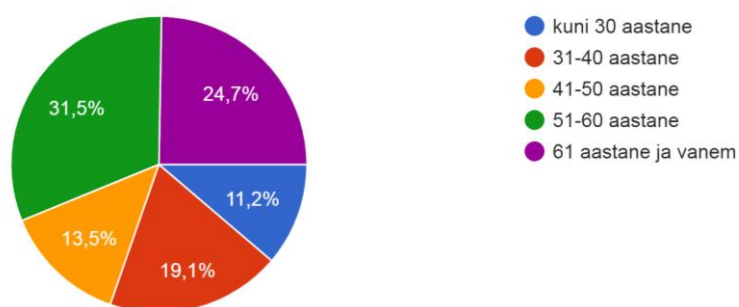
1. Milline on koolieelse lasteasutuse õpetajate arusaam riiklikus õppekavas kirjeldatud õpikäsitusest?
2. Kuidas õpetajad enda hinnangul õpikäsitust rakendavad?
3. Mis takistab õpetajal õpikäsituse rakendamist?

2. Metoodika

Uurimisküsimustele vastuse saamiseks viid läbi uuring, kus kasutati kombineeritud uurimisviisi. Andmed koguti küsimustikuga, mis sisaldas nii suletud kui avatud küsimusi. Avatud küsimuste analüüsimisel kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi. Suletud küsimuste analüüsimiseks kasutati kirjeldavat statistikat.

2.1 Valim

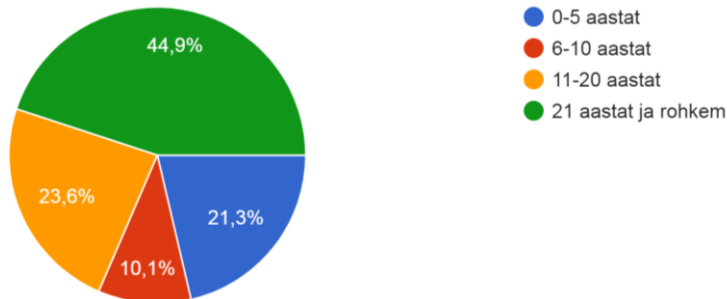
Uurimuse läbiviimiseks küsitleti koolieelse lasteasutuse õpetajaid. Valimi moodustamisel kasutati mugavusvalimit, mille kohaselt lähtutakse uuritavate kättesaadavusest (Rämmer, 2014). See tähendab seda, et uuringus osalesid õpetajad, kes olid nõus täitma küsimustikku. Töö autor oli teadlik mugavusvalimi piirangutest. Antud uuringus osales 89 lasteaiaõpetajat üle Eesti. Vanuselise tunnuse põhjal jagunesid õpetajad viieks vanusegrupiks. Valimist üle poole (56,2%) moodustavad lasteaiaõpetajad vanuses 51 ja rohkem aastat (Joonis 2).

Joonis 2. Vastanud lasteaiaõpetajate (N=89) vanuseline jagunemine.

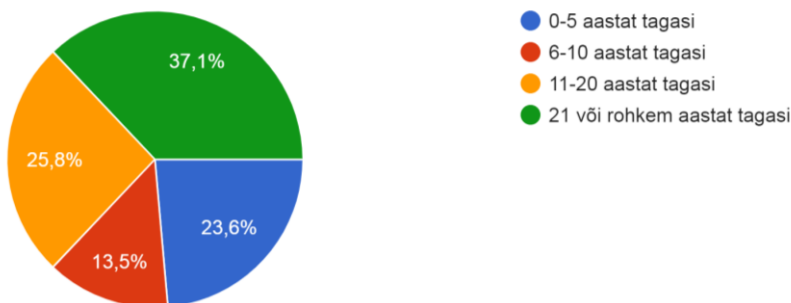
Märkus. N= küsimustele vastanud õpetajate koguarv

Õpetajate töötatud tööstaaži põhjal tekkis jagunemine nelja grupi vahel. Valimist veidi vähem kui poole (44,9%) moodustavad õpetajad, kes on töötanud sellel erialal 21 ja rohkem aastat (Joonis 3).

Joonis 3. Vastanud lasteaiaõpetajate (N=89) tööstaaži jagunemine.

Õpetajate kvalifikatsiooni omandamise puhul tekkis samuti neli gruppi. Jooniselt 4 on näha, et üle poole (62,9%) valimist moodustavad õpetajad, kes on oma erialase hariduse omandanud 11 ja rohkem aastat tagasi.

Joonis 4. Vastanud lasteaiaõpetajate (N=89) kvalifikatsiooni omandamise aeg.

2.2 Mõõtevahendid

Uuring viidi läbi 2020. aastal 25. märtsist kuni 15. aprillini. Käesoleva töö andmed koguti ankeetküsitlustega elektroonilisel teel Google Forms keskkonnas. Uurimuse läbiviimiseks koostati ankeetküsimustik, mille aluseks oli käesoleva bakalaureusetöö uurimisküsimused ja teoreetiline osa. Kirjandusallikatele toetudes otsustas autor veebipõhise ankeedi koostamise kasuks. Veebipõhine ankeet hoiab uurimuse läbiviijal aega kokku, saadud andmeid on lihtsam töödelda ning ankeeti saab täita endale sobival ajal ja sobivas kohas (Cohen, Manion, &

Morrison, 2007). Lisaks on sellise andmekogumismeetodi puhul tagatud vastajate kindel ja täielik anonüümsus (Cohen et al., 2007). Ankeetküsimustik (lisa 1) koosnes 20 küsimusest, mis olid jagatud kolme teemaplokki: taustaandmed, arusaam õpikäsitusest ja õpikäsituse rakendamine. Esimese uurimisküsimuse kohta esitati küsimustikus küsimused 4, 5, 6 ja 7 (Lisa 1). Teise uurimisküsimuse kohta esitati väited 8–17 ja küsimus 18. Lasteaiaõpetajatele esitati kümme väidet nüüdisaegse õpikäsituse rakendamise kohta. Need jaotusid kolme valdkonna vahel: konstruktivistlik lähenemine, koostööine õpe ja autonoomia kujundamine. Väidetele said nad vastata viiepallisüsteemis, kus 1 on ei nõustu, 2 - pigem ei nõustu, 3 - nii ja naa, 4 - pigem nõustun või 5 - nõustun täielikult. Kolmandale uurimisküsimusele vastuse saamiseks esitati küsimused 19 ja 20 (Lisa 1), kus lasteaiaõpetajatelt küsiti, mis takistab neil õpikäsituse rakendamist ja kas nad on õpikäsituse teemal läbinud mõne (täiendus)koolituse.

2.3 Protseduur

Esmalt saadeti 200 lasteaiale nende kontaktmeiliaadressile kiri (lisa 2), milles küsiti luba viia läbi nende lasteaia õpetajate seas küsitlus. Esimesele kirjale saadi 88 vastust, millest 79 kirjutas anti nõusolek uuringus osalemiseks. See tähendab, et 79 lasteaiale saadeti uus kiri (lisa 2), mis sisaldas elektroonilise küsimustiku linki.

Andmete analüüsimiseks kasutati kombineeritud lähenemisviisi, kus andmeid analüüsiti nii kvantitatiivse andmeanalüüsi kui ka kvalitatiivse sisuanalüüsi kaudu. Ankeetküsitluse statistilised vastused sisestati MS Excel 2013 programmi, kus sõnalised andmed kodeeriti numbrilisteks. Kirjeldava statistika andmeanalüüs toimus MS Exceli abil. Avatud-arvamusküsimuste puhul kasutati induktiivset sisuanalüüsi, mis lähtub uurimuses osalejate mõttemaailmast ja arusaamadest (Kalmus, Masso, Linno, 2015). Kõikide sisuküsimuste vastused kodeeriti. See tähendab, et esmalt leiti vastuste sisust tähenduslikud üksused, millele anti nimetus ehk kood. Koode koondati ja dubleeringud eemaldati. Pärast koodide koondamist hakati koode jagama alakategooriatesse. Selleks koondati sarnase sisuga koodid. Seejärel tekitati alakategooriatest suuremad peakategooriad.

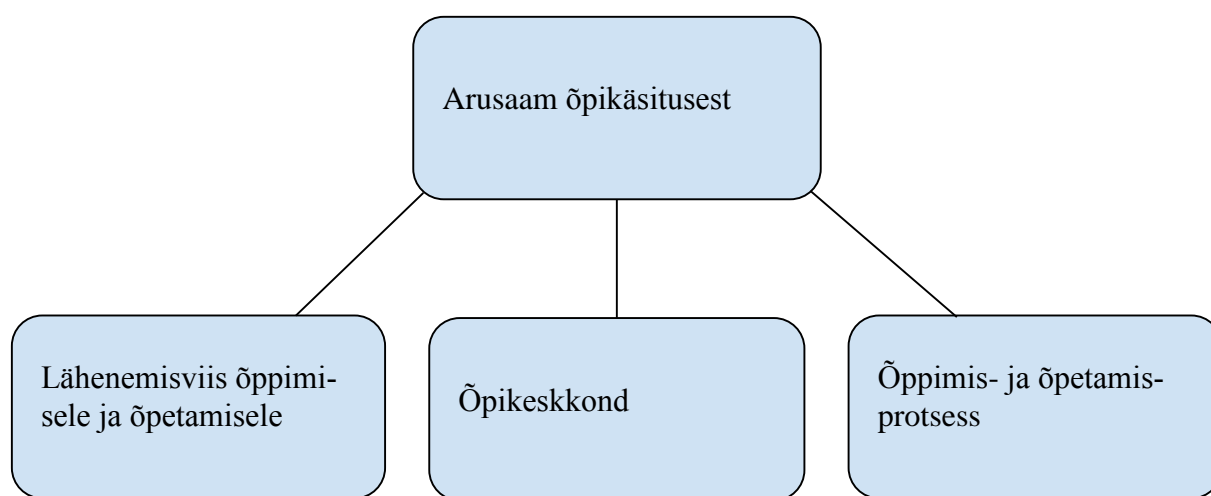
3. Tulemused

Käesoleva bakalaureusetöö raames läbi viidud uuringu eesmärgiks oli uurida, milline on Eesti lasteaiaõpetajate arusaam riiklikus õppekavas kirjeldatud õpikäsitusest ja kuidas nad enda hinnangul seda rakendavad. Lisaks sooviti välja selgitada, mis takistab õpikäsituse rakendamist. Andmeanalüüsis saadud tulemused tuuakse välja uurimisküsimuste kaupa.

Esimese uurimisküsimuse all kirjeldatakse moodustunud kategooriaid ning tulemusi toetatakse sisuvastustest pärinevate tsitaatidega, mis esitatakse parandamata kujul. Tsitaadi lõpus on sulgudesse märgitud ankeedi täitnud õpetaja järjekorranumber. Teise ja kolmanda uurimisküsimuse tulemused esitatakse kirjeldava statistika kaudu. Tulemuste visualiseerimiseks kasutatakse tabelit ja tulpdiagrammi.

3.1 Lasteaiaõpetajate arusaam koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas kirjeldatud õpikäsitusest

Selle uurimisküsimuse puhul moodustus kolm peakategooriat: 1) lähenemisviis õppimisele ja õpetamisele, 2) õpikeskkond, 3) õppimis- ja õpetamisprotsess (Joonis 5).

Joonis 5. Koodide jagunemine kolme peakategooria vahel.

Lähenemisviis õppimisele ja õpetamisele. Selle peakategooria alla tekkis kaks alakategooriat: 1) arusaamine õppimisest ja õpetamisest ning 2) lapsekeskne lähenemine. Andmeanalüüsi tulemusena selgus, et lasteaiaõpetajate jaoks on õpikäsituse näol tegemist arusaamisega õppimisest ja õpetamisest ehk kuidas õpitakse ja õpetatakse. Lapsekeskse lähenemise puhul tõid õpetajad välja, et õpetamise ja õppimise keskmes on laps koos oma eripäradega ning ta on protsessi aktiivselt kaasatud. Laps on õppe- ja kasvatusprotsessis aktiivne osaleja ja õpetaja on pigem suunaja ja toetaja.

Kuidas õpetavat käsitleme ja lastele edasi anname. (Õpetaja 86)

Minu jaoks tähendab see võtteid ja mõtteid, kuidas last paremini mõista, et tal huvitavam oleks õppida. (Õpetaja 19)

Kaasaegne õpikäsitus on lapsest lähtuv. See tähendab, et arvestatakse lapse huvisidega ja laps on aktiivne. (Õpetaja 22)

Õpikeskkond. Antud peakategooria alla tekkisid kolm alakategooriat: 1) õpikeskkonna loomine, 2) väärtushinnangud ja 3) koostöö. Õpetajate jaoks tähendab õpikäsitus ka asjaolu, et õpetaja roll on olla soodsa õpikeskkonna looja. Nende jaoks on tähtis, et õpikeskkond oleks avatud, valikuid võimaldav ning emotsioone loov. Õpetajate hinnangul on oluline, et õpikeskkonnas pannakse rõhku ühistele väärtushinnangutele ning soodustatakse koostöö tegemist.

Õpetaja on lapse arengut toetava keskkonna looja. (Õpetaja 65)

Õpikeskkond on avatud ja koostöine, suhted on toetavad. (Õpetaja 77)

Meeskonnatöö oskuste kujundamine. (Õpetaja 89)

Õppimis- ja õpetamisprotsess. Selle peakategooria alla tekkisid kolm alakategooriat: 1) õppimine, 2) õppemeetodid ning 3) õppeprotsess. Õpetajate jaoks oli oluline, et õppimine oleks eesmärgistatud ning see toimuks läbi mängu. Õpetajad tõid õpikäsituse puhul välja, et nende jaoks tähendab õpikäsitus erinevaid õppemeetodeid nagu näiteks projektõpe, avastusõpe ja õuesõpe. Lisaks tõid õpetajad välja, et õpikäsituse puhul on oluline märgata õppeprotsessi ennast, milles hinnatakse ka protsessi ning koostööoskusi. Lapse roll on olla õppimis-ja õpetamisprotsessi juures aktiivne osaleja.

Õppimise eesmärgina mõistetakse sisu kõrval protsessi. (Õpetaja 49)

Õppimine läbi mängu. Uute teadmiste sidumine olemasolevatega. Projektiõpe. (Õpetaja 21)

Eesmärkide ja tegevuste kooskõla. (Õpetaja 78)

Laps on aktiivne osaleja igas õppimise etapis. (Õpetaja 33)

3.2 Õpikäsituse rakendamine koolieelses lasteasutuses

Andmetest võis välja lugeda, et enamus (70,8 – 94,4%) vastajatest pigem nõustub või nõustub täielikult õpikäsituse rakendamisega seotud väidetega. Seega suurem osa õpetajatest rakendab enda hinnangul oma igapäevases töös erinevaid nüüdisaegse õpikäsituse põhimõtteid.

Õpikäsituse rakendamisega seotud väidetega ei nõustu või pigem ei nõustu vaid mõni (5,6%) vastajatest. Need õpetajad ei nõustu või pigem ei nõustu väidetega laste kaasamise kohta kavandamisse ning õppe- ja kasvatustegevuse analüüsimisse. Tulemused on ülevaatliselt esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Nüüdisaegse õpikäsituse põhimõtete rakendamine õpetajate (N=89) endi hinnangul.

Väited	Ei nõustu	Pigem ei nõustu	Nii ja naa	Pigem nõustun	Nõustun täielikult
	Arv (%) vastajatest)	Arv (%) vastajatest)	Arv (%) vastajatest)	Arv (%) vastajatest)	Arv (%) vastajatest)
Rakendan riiklikus õppekavas kirjeldatud õpikäsituse põhimõtteid igapäevaselt õppe- ja kasvatustöös.	0 (0%)	1 (1,1%)	16 (18,0%)	46 (51,7%)	26 (29,2%)
Kaasan lapsi tegevuste kavandamisse.	1 (1,1%)	3 (3,4%)	18 (20,2%)	40 (44,9%)	27 (30,3%)
Arvestan õppe- ja kasvatustegevuste planeerimisel iga lapse eripäradega.	0 (0%)	1 (1,1%)	17 (19,1%)	49 (55,1%)	22 (24,7%)
Loon õppe- ja kasvatustegevustes alati soodsad tingimused lapse võimete maksimaalseks rakendamiseks.	0 (0%)	1 (1,1%)	9 (10,1%)	54 (60,7%)	25 (28,1%)
Õppe- ja kasvatustegevustes on laps alati aktiivne osaleja.	0 (0%)	0 (0%)	12 (13,5%)	39 (43,8%)	38 (42,7%)
Õppe- ja kasvatustegevustes saavad lapsed katsetada ja uurida.	0 (0%)	0 (0%)	10 (11,2%)	32 (36,0%)	47 (52,8%)
Õppe- ja kasvatustegevuses saavad lapsed teha valikuid.	0 (0%)	0 (0%)	16 (18,0%)	39 (43,8%)	34 (38,2%)
Õppe- ja kasvatustegevuses saavad lapsed rakendada loovaid lahendusi.	0 (0%)	1 (1,1%)	10 (11,2%)	40 (45,0%)	38 (42,7%)
Kaasan lapsi õppe- ja kasvatustegevuse analüüsimisse.	0 (0%)	5 (5,6%)	21 (23,6%)	38 (42,7%)	25 (28,1%)

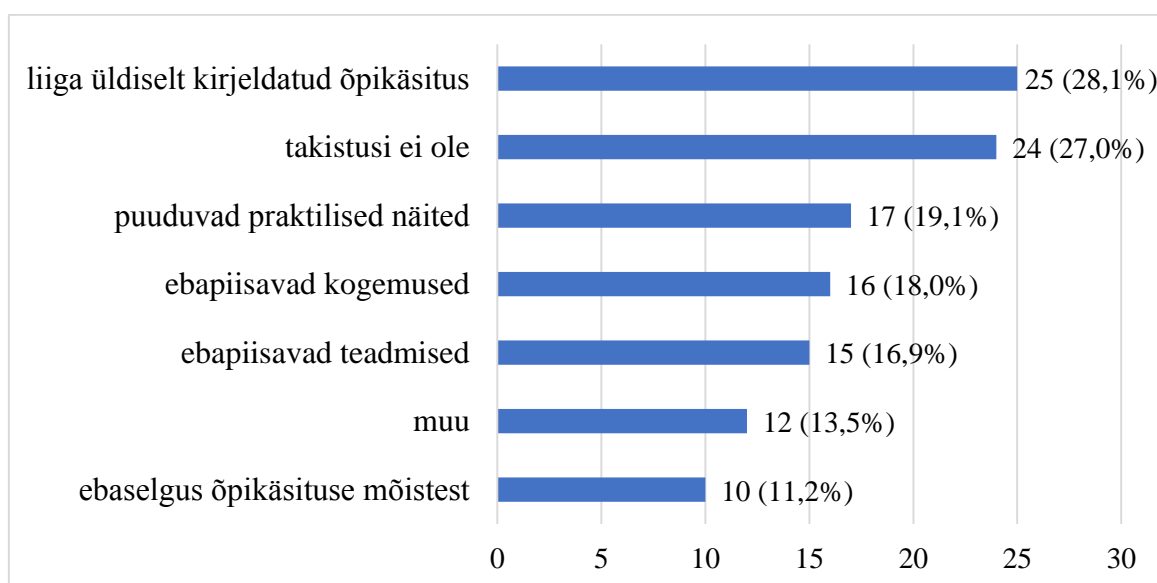

Õppe- ja kasvatustegevuses on lastel võimalik teha koostööd.	0 (0%)	0 (0%)	5 (5,6%)	44 (49,4%)	40 (45,0%)
--	--------	--------	----------	------------	------------

Lisaks eelnevale tõid õpetajad eraldi välja, et õpikäsituse rakendamist näitavad nende hinnangul ka liikumisharjumuste juurutamine, kaasaegse tehnoloogia kasutamine õppetöös, lastevanemate ja kogukonna kaasamine ning õppekäikudel ja ekskursioonidel käimine.

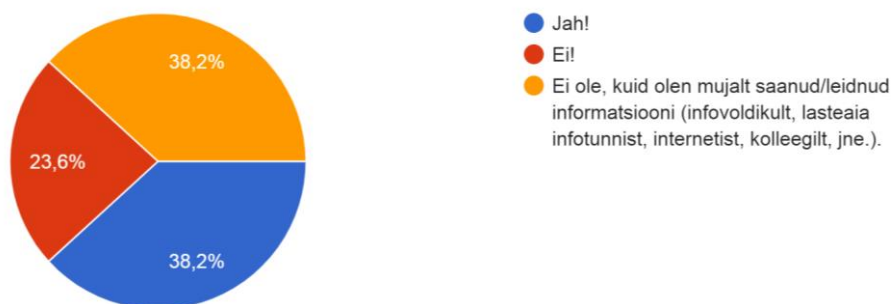
3.3 Õpikäsituse rakendamist takistavad tegurid

Tulemused näitavad, et õpikäsituse rakendamisel esineb erinevaid takistusi. Uuringus osalenutest 25 (28,1%) õpetajat tõid takistusena välja asjaolu, et koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas sätestatud õpikäsitus on kirjeldatud liiga üldsõnaliselt. Veidi vähem, 17 (19,1%) õpetajat leidsid, et neil puuduvad õpikäsituse kohta praktilised näited. Enam-vähem sama palju, 16 (18,0%) õpetajat leidsid, et neil pole piisavalt kogemusi õpikäsituse rakendamise osas, 15 (16,9%) õpetajat hindavad oma teadmisi õpikäsituse osas ebapiisavaks. Väiksem hulk, 12 (13,5%) õpetajat tõid välja muid õpikäsituse rakendamist takistavaid tegureid nagu näiteks liiga suured lasteaiarühmad, kvalifikatsioonita kolleegid, üle planeeritud päevakava jne. Vastanud õpetajatest 10 (11,2%) tõid välja asjaolu, et õpikäsituse mõiste on nende jaoks siiski ebaselge. Kõikidest vastajatest 25 (28,1%) leidsid, et õpikäsituse rakendamist takistavad tegurid puuduvad. Lisati veel, et kõik sõltub pigem õpetajast endast, tema hoiakutest ja motivatsioonist. Ülevaade tulemustest on esitatud joonisel 6.

Joonis 6. Õpikäsituse rakendamist takistavad tegurid vastanud lasteaiasõpetajate (N=89) hinnangul.

Õpikäsituse kohta informatsiooni saamine. Kõikidest vastanutest 34 (38,2%) õpetajat olid läbinud mõne koolituse õpikäsituse teemal. Teine sama palju vastajaid ei olnud õpikäsituse teemalist koolitust läbinud, kuid olid selle kohta informatsiooni saanud/leidnud mujalt. Seevastu 21 (23,6%) õpetajat ei olnud läbinud vastavat koolitust ega saanud/leidnud informatsiooni ka mujalt. Tulemused on esitatud tabelis 7.

Joonis 7. Vastanud lasteaiaõpetajate (N=89) jagunemine vastavalt sellele, kas nad on osalenud õpikäsituse teemaga seotud koolitusel.

4. Arutelu

Erinevate teoreetiliste allikate põhjal tuli välja, et õpikäsitus on väga lai mõiste, mille alla kuulub õppimise ja õpetamise mõistmine, efektiivse õpikeskkonna loomine ning õppimis- ja õpetamisprotsessi tajumine. Õpikäsitus on osa laiemast hariduskultuurist, millega õpetajatel tuleb oma töös arvestada (Eesti elukestva õppe..., 2014). Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on sätestatud § 5 Õpikäsitus, mis peaks aitama õpetajatel mõista õpikäsitust ja suunama lasteaiaõpetajaid õpikäsitust oma töös rakendama. Lisaks on kutsestandardis „Õpetaja, tase 6“ (2019) välja toodud õpetajale kohustuslikud pädevused, mis samuti peaksid õpikäsituse rakendamist toetama.

Siinses uurimuses püüti leida vastused järgmistele küsimustele: 1) milline on koolieelse lasteasutuse õpetajate arusaam riiklikus õppekavas kirjeldatud õpikäsitusest, 2) kuidas õpetajad enda hinnangul õpikäsitust rakendavad ja 3) mis takistab õpetajal õpikäsituse rakendamist? Vajaduse sellise uurimuse järele tingis asjaolu, et hetkel kehtiva koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava järgi on töötatud juba üle kümne aasta. Õpetajatelt oodatakse üha enam ja enam kaasaegset õpetamist ja lapsekeskset lähenemist. Samas on aga ebapiisavalt uuritud, kuidas Eesti lasteaiaõpetajad koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas kirjeldatud

õpikäsituse sisu üldse mõistavad. Lisaks puudub teave, kas ja kuidas õpetajad enda hinnangul õpikäsitust rakendavad või mis selle rakendamist takistab.

Analüüsides uurimistulemusi ilmneb vastusena esimesele uurimisküsimusele, *milline on koolieelse lasteasutuse õpetajate arusaam riiklikus õppekavas kirjeldatud õpikäsitusest*, et õpetajate arusaam õpikäsituse olemusest on erinev. Tulemustest tuli välja, et õpetajate arvates tähendab õpikäsitus lähenemisviisi õppimisele ja õpetamisele, õppimis- ja õpetamisprotsessi ning õpikeskkonda. Lähenemisviisi all mõeldi enamasti arusaama õppimisest ja õpetamisest ning nende arusaamade rakendamist. Sellisel moel käsitletakse õpikäsitust ka Pedaste (2017) poolt välja toodud nüüdisaegse õpikäsituse mudelis. Antud mudelist lähtudes peaksid õpetajad saavutama avatud ja seoseid loova hoiaku, elukestva õppimise ning teadmiste ja oskuste baasi loomise, neid eesmärke aga aitavad saavutada just arusaam õppimisest ja õpetamisest, toetav õpikeskkond ja õpetamisprotsessid (Pedaste, 2017). Õpetajad tõid välja, et nüüdisaegse õpikäsituse puhul on oluline lapsekeskne lähenemine ja mänguline õppimine. Lapse roll on olla aktiivne osaleja ja julge tegutseja ning õpetaja tööks on toetada last, arvestada iga lapse individuaalsusega ning luua õppimiseks soodne õpikeskkond. Nii on ka koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas sätestatud õpikäsituse rakendamine.

Teisele uurimisküsimusele, *kuidas õpetajad enda hinnangul õpikäsitust rakendavad*, selgus, et õpetajad üldjuhul enda hinnangul rakendavad erinevaid nüüdisaegse õpikäsituse põhimõtteid oma töös. Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast (2008) lähtudes, tuleb õpetajal luua tingimused lapse võimekuse arendamiseks. Tulemused kinnitavad, et õpetajad kaasavad lapsed tegevuste kavandamisse ning õppe- ja kasvatustegevuste analüüsimisse. Õpetajad arvestavad laste eripäradega ning loovad õppimiseks soodsa õpikeskkonna. Õppe- ja kasvatustegevustes saab laps olla aktiivne osaleja, ise katsetada ja uurida, teha valikuid, rakendada loovaid lahendusi ning arendada koostööoskusi. Tänapäeval tuleb lapsi juba lasteaias motiveerida õppima ja uurima, et anda neile võimalus ise otsustada ning oma tegude eest vastutada (Taimalu et al., 2010).

Varasemad uuringud näitasid, et õpetajatel võivad puududa vajalikud pädevused oma praktika muutmiseks. Kolmas uurimisküsimus, *mis takistab õpikäsituse rakendamist*, sai kinnitust, et õpikäsituse rakendamist takistavaid tegureid on mitu. Õpetajate hinnangul takistab õpikäsituse efektiivset rakendamist nii ebaselgus õpikäsituse mõistest, ebapiisavad teadmised ja/või kogemused, puuduvad praktilised näited kui ka koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas liiga üldiselt sõnastatud õpikäsitus. Õpetaja arusaamades võib toimuda küll muutus, kuid oma õpetamispraktika muutmiseks võivad puududa vajalikud teadmised, oskused ja ressursid (Spillane et al., 2002). Tuul, Õun ja Botvina (2018) jõudsid oma uuringus

järeldusele, kui õpetajatel puuduvad vastavad teadmised ja oskused oma praktika muutmiseks, siis tuleb neile tuua praktilisi näiteid teooria rakendamise kohta. Lisaks tõid õpetajad välja, et väga suurt rolli mängib ka üle organiseeritud päevakava, liiga suured lasteaiarühmad ja kolleegide vähesed teadmised.

Kokkuvõtteks saab tulemustest järeldada, et Eesti lasteaiaõpetajate seas on tekkimas arusaam riiklikus õppekavas kirjeldatud õpikäsitusest ja selle rakendamisest. Õpetajad endi hinnangul enamasti rakendavad erinevaid nüüdisaegse õpikäsituse põhimõtteid ka oma igapäevases töös. Kuid samas tuleb veel tööd teha õpikäsituse rakendamist takistavate teguritega. Näiteks võiks koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas muuta õpikäsituse paragrahv mõnevõrra detailsemaks. Nii saaksid õpetajad paremini aru, mida neilt õpikäsituse rakendamise puhul täpsemalt oodatakse ja tõenäoliselt nad ka rakendavad seda rohkem.

Läbiviidud uuringu üheks piiranguks on kindlasti uurija vähene kogemus andmete kogumise ja analüüsimisega, mis mõjutas koodide panemist ja kategooriatesse jagamist. Lisaks võib piiranguks lugeda ka uuringu läbiviimise ajal Eestis kehtestatud eriolukorda, mille tõttu olid enamuse koolieelsed lasteasutused osaliselt või täielikult suletud. Seega oli töö autoril lasteaedade juhtkondadega üsna keeruline kontakti saada.

Bakalaureusetöö kitsaskohana võib välja tuua uuringu läbiviimisel mugavusvalimi moodustamise, mis ei lase tulemusi laiendada suuremale kogumile. Töö kitsaskohaks on ka elektroonilise ankeetküsimustiku kasuks otsustamine. Mõnest vastusest võis välja lugeda, et see oli kusagilt sõna-sõnalt maha kirjutatud või kopeeritud. Seega võivad lasteaiaõpetajate tegelikud teadmised erineda uurimuses saadud vastustest.

Antud töö praktiliseks väärtuseks on õpikäsituse teemakäsitus iseenesest, kuna sellel teemal on varasemalt pigem vähem uurimusi tehtud. Samuti aitab tähelepanu juhtimine takistustele kaasa nende kõrvaldamisele, et toetada seeläbi õpikäsituse rakendamist.

Tänu sõnad

Käesoleva bakalaureusetöö raames soovin tänada kõiki, kes minu lõputöö valmimisele kaasa aitasid. Esmalt tänan lasteaedade juhtkondi, kes võtsid vaevaks kirjale vastata ja andsid loa küsitluse läbiviimiseks. Suur aitäh uuringus osalenud lasteaiaõpetajatele. Seejärel tänan oma juhendajat, kes oli mulle igati toeks. Kõige suuremad tänud aga mu perele ja lähisugulastele, kes on olnud väga toetavad ja kannatlikud.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Piret Suss

/allkirjastatud digitaalselt/

19.05.2020

Kasutatud kirjandus

- Brotherus, A., Hytönen, J. & Krokfors, L. (2001). *Esi- ja algõpetuse didaktika*. Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in Education*. Routledge: London; New York.
- Eesti elukestva õppe strateegia 2020*. (2014). Külastatud aadressil <https://www.hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf>.
- Erelt, T. (Toim). (2014). *Hariduse ja kasvatus sõnaraamat*. Eesti Keele Sihtasutus. Külastatud aadressil <https://www.eki.ee/dict/haridus/index.cgi?Q=%C3%B5pik%C3%A4situs&F=M&C06=et>.
- Heidmets, M. (Toim). (2017). *Õpikäsitus: teooriad, uurimused, mõõtmine. Analüütiline ülevaade*. Tallinn: Tallinna Ülikool.
- Heidmets, M., & Slabina, P. (2017). Õpikäsitus kooliuuenduse kontekstis. M. Heidmets (Toim), *Õpikäsitus: teooriad, uurimused, mõõtmine. Analüütiline ülevaade* (lk 4-8). Tallinn: Tallinna Ülikool.
- Heidmets, M., Eisenschmidt, E., & Poom-Valickis, K. (2017). Kokkuvõte. Järeldused. M. Heidmets (Toim), *Õpikäsitus: teooriad, uurimused, mõõtmine. Analüütiline ülevaade* (lk 120-127). Tallinn: Tallinna Ülikool.
- Hujala, E. (2004). *Uuenev alusharidus*. Kirjastus ILO.
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso ja T. Vihalemm (Toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodialoogia õpibaas*. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyyis>.
- Kikas, E. (2017). Pädevuspõhine õppimine: arendamine ja hindamine. Õpikäsituse mõõtmine ja hindamine. M. Heidmets (Toim), *Õpikäsitus: teooriad, uurimused, mõõtmine. Analüütiline ülevaade* (lk 106-119). Tallinn: Tallinna Ülikool.
- Kikas, E. (Toim). (2008). *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. Tartu: TÜ Kirjasus.
- Kimer, M., Tuul, M., Õun, T. (2016). *Implementation of different teaching approaches in early childhood education practices in Estonia*. Külastatud aadressil <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09575146.2015.1118443>.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008). *Riigi Teataja I 2008, 23,152*. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772>.

- Kutsestandard (2019). *Sihtasutus Kutsekoda*. Külastatud aadressil <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/exportPdf/10747319/>.
- Leijen, Ä., & Pedaste, M. (2017). I NÜÜDISAEGNE ÕPIKÄSITUS. Mis on õppimine nüüdisajal? *Uurimisprojekti „Süstemaatiline kirjanduse ülevaade õpikäsituse nüüdisaegsuse hindamiseks sobivate mõõtvahendite leidmiseks“ raport*. Külastatud aadressil <http://hdl.handle.net/10062/55715>.
- Naruskov, K. (2018). Loengumaterjal. *Andmete kogumine. Kvantitatiivne uurimisviis*.
- Nõmmela, C. (2016). *Õpetajate hinnangud üldõpetusliku tööviisi kasutamisest koolieelses lasteasutuses Tartu lasteaedade näitel*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikool.
- Pedaste, M. (2017). I NÜÜDISAEGNE ÕPIKÄSITUS. Nüüdisaegse õpikäsituse mudel. *Uurimisprojekti „Süstemaatiline kirjanduse ülevaade õpikäsituse nüüdisaegsuse hindamiseks sobivate mõõtvahendite leidmiseks“ raport*. Külastatud aadressil <http://hdl.handle.net/10062/55715>.
- Raudmäe, K. (2019). *Lasteaiaõpetajate hinnangud õpikäsitusest lähtuvate õpetamisstrateegiade kasutamisele õppe- ja kasvatustegevuses*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Research*, 72(3), 387–431. Külastatud aadressil <https://doi.org/10.3102/00346543072003387>.
- Rämmer, A (2014). Valimi moodustamine. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso ja T. Vihalemm (Toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodialoogia õpibaas*. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/valimid>.
- Sabur, S. (2019). *Laste kaasamine lasteaia õppe- ja kasvatustegevusse*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikool.
- Smit, K. B. (2014). Student-centred and teacher-centred learning environment in pre-vocational secondary education: Psychological needs, and motivation. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 58(6), 695-712. Külastatud aadressil <http://dx.doi.org/10.1080/00313831.2013.821090>.
- Spillane, J. P., Reiser, B. J., & Reimer, T. (2002). Policy implementation and cognition: Reframing and refocusing implementation research. *Review of Educational*
- Taimalu, M., Kikas, E., Hinn, M., & Niilo, A. (2010). *Teachers' self-efficacy, teaching practices, and teaching approaches: Adaptation of scales and examining relations*. Mikk, J., Veisson, M., Luik, P. (Ed.). Teacher's Personality and Professionalism (123–140). Peter Lang Europäischer Verlag der Wissenschaften. (Estonian Studies in

- Education; volume 2). Hirsjärv, S., Huttunet, J. (2005). *Sissejuhatas kasvatusteadusesse*. Tallinn: AS Medicina.
- Treier, J. (2004). *Alushariduse õppekava rakendamine*. Publitseerimata kutsemagistritöö. Tartu: Tartu Ülikool.
- Tuul, M., Õun, T., & Botvina, U. (2018). Hea Alguse programmi rakendavate ja mitterakendavate rühmade õpetajate hinnangud oma tegevusele lapsekeskse kasvatus kontekstis. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 6(1), 102–135. Külastatud aadressil <https://doi.org/10.12697/eha.2018.6.1.05>.
- Vinter, K. (2017). Traditsiooniline vs konstruktivistlik õpikäsitus. M. Heidmets (Toim), *Õpikäsitus: teooriad, uurimused, mõõtmine. Analüütiline ülevaade* (lk 8-32). Tallinn: Tallinna Ülikool.
- Õpikäsitus* (2018). Haridus- ja teadusministeerium. Külastatud aadressil <https://www.hm.ee/et/opikasisut>.

Lisa 1. Ankeetküsimustik

Küsimustik

Tere!

Olen Piret Suss, TÜ üliõpilane. Käesoleva küsitlusega soovin välja selgitada, milline on Eesti lasteaiaõpetajate arusaam riiklikus õppekavas kirjeldatud õpikäsitusest ja kuidas nad enda hinnangul seda rakendavad. Selleks palun Teil vastata küsimustele seoses õpikäsituse ja selle rakendamisega. Küsimustikus on 20 küsimust ning sellele vastamine võtab aega ligikaudu 5-10 minutit. Teie arvamus on väga oluline!

Tänan, et leidsite aega vastamiseks!

I Taustaandmed

1. Vanus

kuni 30 aastane

31-40 aastane

41-50 aastane

51-60 aastane

61 aastane ja vanem

2. Kui kaua olete õpetajana töötanud?

0-5 aastat

6-10 aastat

11-20 aastat

21 aastat ja rohkem

3. Lasteaiaõpetaja kvalifikatsiooni (hariduse) omandasin ...

0-5 aastat tagasi

6-10 aastat tagasi

11-20 aastat tagasi

21 või rohkem aastat tagasi

II Lasteaiaõpetajate arusaam õpikäsitusest

4. Mida tähendab Teie jaoks õpikäsitus?

5. Millised on nüüdisaegse õpikäsituse peamised põhimõtted? Nimetage vähemalt kolm.

6. Milline on õppija (lapse) roll nüüdisaegse õpikäsituse kohaselt?

7. Milline on õpetaja roll nüüdisaegse õpikäsituse kohaselt?

II Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas sätestatud õpikäsituse rakendamine õpetajate hinnangul

Palun vastake kõigile järgmistele väidetele nii ausalt kui võimalik ning märki, millisel määral Te nõustute või ei nõustu esitatud väidetega. Vastamisel kasutage 5-pallilist skaalat, kus 1 on ei nõustu ja 5 nõustun täielikult.

Kuivõrd nõustute järgmiste väidetega? Skaala: ei nõustu, pigem ei nõustu, nii ja naa, pigem nõustun, nõustun täielikult.

8. Rakendan riiklikus õppekavas kirjeldatud õpikäsituse põhimõtteid igapäevaselt õppe- ja kasvatustöös.

9. Kaasan lapsi tegevuste kavandamisse.

10. Arvestan õppe- ja kasvatustegevuste planeerimisel iga lapse eripäradega.

11. Loon õppe- ja kasvatustegevustes alati soodsad tingimused lapse võimete maksimaalseks rakendamiseks.

12. Õppe- ja kasvatustegevustes on laps alati aktiivne osaleja.

13. Õppe- ja kasvatustegevustes on saavad lapsed katsetada ja uurida.

14. Õppe- ja kasvatustegevuses saavad lapsed teha valikuid.

15. Õppe- ja kasvatustegevuses saavad lapsed rakendada loovaid lahendusi.

16. Kaasan lapsi õppe- ja kasvatustegevuse analüüsimisse.

17. Õppe- ja kasvatustegevuses on lastel võimalik teha koostööd.

8. Rakendan riiklikus õppekavas kirjeldatud õpikäsituse põhimõtteid igapäevaselt õppe- ja kasvatustöös.

9. Kaasan lapsi tegevuste kavandamisse.

10. Arvestan õppe- ja kasvatustegevuste planeerimisel iga lapse eripäradega.

11. Loon õppe- ja kasvatustegevustes alati soodsad tingimused lapse võimete maksimaalseks rakendamiseks.

12. Õppe- ja kasvatustegevustes on laps alati aktiivne osaleja.

13. Õppe- ja kasvatustegevustes on saavad lapsed katsetada ja uurida.

14. Õppe- ja kasvatustegevuses saavad lapsed teha valikuid.

15. Õppe- ja kasvatustegevuses saavad lapsed rakendada loovaid lahendusi.

16. Kaasan lapsi õppe- ja kasvatustegevuse analüüsimisse.

17. Õppe- ja kasvatustegevuses on lastel võimalik teha koostööd.

18. Millised Teie tegevused veel näitavad nüüdisaegse õpikäsituse rakendamist?

19. Mis takistab Teil õpikäsituse rakendamist?

ebaselgus õpikäsituse mõistest

ebapiisavad teadmised

ebapiisavad kogemused

liiga üldiselt kirjeldatud õpikäsitus (koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas)

puuduvad praktilised näited

20. Kas olete õpikäsituse teemal läbinud mõne (täiendus)koolituse?

Jah!

Ei!

Ei ole, kuid olen mujalt saanud/leidnud informatsiooni (infovoldikult, lasteaia infotunnist, internetist, kolleegilt, jne.).

Lisa 2. Kirjad lasteaedadesse ja lasteaiaõpetajatele

Esimene kiri „Luba küsitluse läbiviimiseks“

Tere!

Mina olen Tartu Ülikooli III kursuse tudeng Piret Suss. Õpin Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekaval ja hetkel tegelen oma lõputöö koostamisega. Sellest tulenevalt küsin:

Kas võin Teie lasteaia õpetajate seas läbi viia küsitluse? Kas Teie lasteaias leidsite õpetajaid, kes oleksid nõus täitma anonüümse küsimustiku?

Lõputöö teema on õpikäsitus ja selle rakendamine. Küsimustik on elektroonilisel kujul ja sisaldab 20 küsimust. Nendele vastamine võtab aega umbes 5-10 minutit. Teiepoolse nõusoleku puhul saadaksin Teile küsimustiku lingi, mille Teie omakorda saadaksite lasteaiaõpetajatele.

Soovides parimat

Piret

Teine kiri „Küsitlus“

Tere!

Olen Piret Suss, TÜ üliõpilane. Teostan elektroonilise küsitluse oma lõputöö koostamise jaoks. Käesoleva küsitlusega soovin välja selgitada, milline on Eesti lasteaiaõpetajate arusaam riiklikus õppekavas kirjeldatud õpikäsitusest ja kuidas nad enda hinnangul seda rakendavad.

Selleks palun Teil vastata küsimustele seoses õpikäsituse ja selle rakendamisega.

Küsimustikus on 20 küsimust ning sellele vastamine võtab aega ligikaudu 5-10 minutit.

Teie arvamus on väga oluline!

Täna, et leidsite aega vastamiseks!

KÜSIMUSTIKU LINGI LEIAD SIIT -

> https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfVqZZ5D7RlB1mpewYM_hEDK9FWkvYPztnvG8gt2WyY3us0kg/viewform?usp=sf_link

Soovides parimat

Piret Suss

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Piret Suss,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose

LASTEAIÄÕPETAJATE ARUSAAM RIIKLIKUS ÕPPEKAVAS KIRJELDATUD
ÕPIKÄSITUSEST JA SELLE RAKENDAMISEST NENDE ENDI HINNANGUL,

mille juhendaja on Pille Nelis,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Piret Suss

19.05.2020